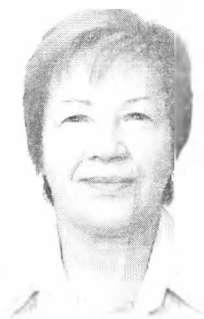

Памяці вучонага

ІРЫНА ВІКЕНЦЬЕУНА ШАБЛОЎСКАЯ

Беларуская навука панесла вялікую і незаменную страту: 25 сакавіка 2004 г. пасля цяжкай хваробы пайшла з жыцця доктар філалагічных навук, прафесар Ірына Вікенцьеўна Шаблоўская.

І.В. Шаблоўская нарадзілася 12 снежня 1939 г. у Мінску ў сям'і рабочага. Пасля заканчэння СШ № 12 паступіла ў БДУ на аддзяленне рускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта, які скончыла ў 1962 г. У 1963–1966 гг. працавала выкладчыцай у гарадскім ПТВ № 53. Ірына Вікенцьеўна прайшла шлях ад аспіранткі (1966) да дацэнта кафедры замежнай літаратуры (1977) Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1979 г. на працягу дваццаці гадоў яна ўзначальвала кафедру, клапацілася аб захаванні на ёй лепшых традыцый, памяці пра яе заснавальнікаў і ў той жа час значную ўвагу надавала яе ўзбуйненню і развіццю.

Кола даследчыцкіх інтарэсаў прафесара Шаблоўскай было надзвычай шырокім: багемістыка, славянскія літаратуры ў цэлым, беларуская літаратура XX ст. у кантэксце еўрапейскага і сусветнага мастацтва слова. У 1971 г. І.В. Шаблоўская абараніла кандыдацкую дысертацыю "Чэшская літаратура перыяду Другой сусветнай вайны", у 1988-м – першую ў Беларусі доктарскую дысертацыю ў галіне замежнай літаратуры "Проза еўрапейскіх сацыялістычных краін 60–70-х гг. аб Другой сусветнай вайне: агульнае і адметнае", прысвечаную тыпалагічным аспектам ваеннай прозы, яе эвалюцыі ад канкрэтна-сацыяльных праблем да экзістэнцыяльна-філасофскіх, узбагачэнню яе паэтыкі праз умоўнасць, сімволіку, алегарычнасць. Па сутнасці, упершыню ў еўрапейскім літаратурным кантэксце глыбока і паслядоўна яна разглядала творы беларускіх пісьменнікаў аб вайне – раманы і апавесці Алеся Адамовіча, Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Віктара Казько, Янкі Брыля. Абароны абедзвюх дысертацый адбыліся ў Інстытуце славяназнаўства і балканістыкі Акадэміі навук СССР. Некалькімі гадамі раней, у 1984-м, І.В. Шаблоўская апублікавала манаграфію "Самай высокай мерай: сучасная проза еўрапейскіх сацыялістычных краін аб вайне"; кніга займела рэзананс і была ўхвалена навукоўцамі Беларусі і Расіі. Параўнальна-тыпалагічны аналіз дазволіў выявіць не толькі нацыянальную спецыфіку твораў, але і іх агульныя праблемна-зместавыя і эстэтычныя рысы. У аснове адбору твораў была пакладзена супольнасць сітуацый: выпрабаванне героя смерцю, каханнем, памяццю. Даследаваўся матыў выбару ў памежным становішчы, гуманістычныя ідэалы і каштоўнасці суадносіліся з жорсткай рэчаіснасцю вайны.

І.В. Шаблоўская – аўтар звыш 150 публікацый, сярод якіх навуковыя артыкулы па пытаннях замежнай літаратуры, узаемазвязей славянскіх літаратур, а таксама рэцэнзій, анатацый, грунтоўных прадмовы да выданняў твораў Э. Хемінгуэя, О. Уайльда, А. Конан-Дойла, К. Чапека і інш. Падрыхтаваныя пад яе кіраўніцтвам кандыдацкія дысертацыі абаранілі В.В. Халіпаў, М.М. Хмяльніцкі, А.У. Вострыкава, Г.М. Бутырчык, Н.С. Палавалева – навукоўцы, якія зараз выкладаюць на кафедрах замежнай літаратуры і славянскіх літаратур; працягваецца праца над шэрагам доктарскіх дысертацый, навуковым кансультантам якіх была прафесар Шаблоўская. Яна выступала з дакладамі на міжнародных навуковых кангрэсах у Эдмантане (Канада), Празе, Браціславе, Кракаве, Любляне, Маскве і іншых гарадах свету; на

працягу двух гадоў выкладала кампаратыўную гісторыю славянскіх літаратур ва ўніверсітэце Гранады (Іспанія), папулярызуючы сярод тамтэйшых філолагаў найперш беларускую культуру і літаратуру. У апошнія гады свайго жыцця яна рыхтавала да друку зборнік артыкулаў "Сусветная літаратура ў беларускай прасторы", выдаць які цяпер справа гонару яе калег і сяброў.

Заўсёдным клопам Ірыны Вікенцьеўны была рэформа адукацыі ў вышэйшай і сярэдняй школах рэспублікі. Пасля публікацыі яе артыкула грамадства пачало горача абмяркоўваць пытанне аб тым, ці быць нашаму ўніверсітэту "беларускай Сарбонай". І.В. Шаблоўская актыўна спрычынілася да адкрыцця на факультэце аддзялення рамана-германскай філалогіі, спрыяла наладжванню сувязей кафедры з вучонымі Расіі, Францыі, Чэхіі, ініцыявала ў свой час выданне калектывам кафедры серыі падручнікаў па замежнай літаратуры ад антычнасці да сучаснасці. Яна сама з'яўляецца аўтарам першай у рэспубліцы праграмы па чэшскай літаратуры, вучэбных дапаможнікаў для студэнтаў "Паэтыка чэшскага рамана XX стагоддзя" (1995), "Гісторыя замежнай літаратуры XX стагоддзя (першая палова)" (1998), шматлікіх вучэбна-метадычных распрацовак. Гатовы да друку напісаны з яе ўдзелам падручнік па беларускай літаратуры для 11 класа гуманітарнага профілю сярэдняй агульнаадукацыйнай школы.

І.В. Шаблоўская была і таленавітым перакладчыкам: дзякуючы ёй "загаварылі" па-беларуску і па-руску многія чэшскія пісьменнікі. На працягу многіх гадоў яна з'яўлялася членам савета па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысertaцый па літаратуразнаўчых спецыяльнасцях, членам Савета Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, членам Савета філалагічнага факультэта БДУ, членам рэдакцыйных калегій часопісаў "Веснік БДУ", "Веснік Полацкага ўніверсітэта", "Роднае слова" і іншых выданняў. Вельмі перажывала за лёс незалежнасці Беларусі, рупілася аб тым, каб беларуская мова як мага шырэй выкарыстоўвалася ў якасці мовы навучання. Прыгожая і абаяльная жанчына, яна была дальнабачным арганізатарам, дэмакратычным кіраўніком, шчырым, інтэлігентным чалавекам. На сконе ж жыцця Ірына Вікенцьеўна стала для ўсіх нас сапраўдным увасабленнем духоўнага стаіцызму і мужнасці. Такой яна і застаецца назаўсёды ў сэрцах тых, каму пашчасціла з ёю працаваць.

Калектыву кафедры замежнай літаратуры